

Keuzearchitectuur

Algemeen	
Beschrijving instrument:	<p>Keuzearchitectuur betreft het formuleren of aanbieden van keuzemogelijkheden op een manier dat de meeste mensen voorspelbaar zullen kiezen, zonder dat ze daartoe verplicht worden.</p> <p>De best geachte, of door de overheid meest gewenste optie wordt op de meest strategische plek gepresenteerd (vaak in het midden) of als de standaardoptie (<i>default</i>). Keuzearchitectuur maakt gebruik van de neiging van mensen keuzes uit te stellen en daarom maar met de status quo in te stemmen. Wie niet of passief kiest, komt automatisch bij de <i>default</i> uit: wie zwijgt stemt toe. Van de <i>default</i> gaat vaak een normatieve invloed uit, omdat mensen die als de sociale norm opvatten of een als door experts aanbevolen keus.</p>
Juridische definitie:	--
Praktijkvoorbeeld:	<ul style="list-style-type: none">- Enkele Europese landen kennen een opt-out systeem voor donorregistratie (je bent donor, tenzij). Het aantal geregistreerden als donor is daar boven de 90% van de bevolking gegroeid. Het opt-in systeem (geen donor, tenzij actief daarvoor gekozen) leidt in Nederland tot registratie van ongeveer 30% van de bevolking in het donorregister.- In het bedrijfsleven wordt op grote schaal gebruik gemaakt van <i>defaults</i>. Bijvoorbeeld door een annuleringsverzekering al standaard aan te vinken bij het boeken van een reis. Wie daar geen verzekering wil afsluiten, maar dat vergeet ongedaan te maken, zit er aan vast.- Keuzearchitectuur kent ook fysieke toepassingen. Een prominent trappenhuis is de default naast een verborgen lift.
Kenmerken op een rij	
Typering probleem	<p>Keuzearchitectuur is geschikt als</p> <ul style="list-style-type: none">- burgers een keuze steeds uitstellen of geen goede keuze kunnen maken waardoor ze in problemen kunnen komen bijvoorbeeld door de complexiteit van de materie (er is sprake van individuele beslisfouten) <u>en/of</u>- de overheid zelf een sterke voorkeur heeft voor één van de keuzemogelijkheden, <p>maar <u>geen keuze dwingend</u> wil opleggen.</p>
Wie stelt de regels op?	<p>Degene die een vraag formuleert; er is <u>altijd</u> sprake van keuzearchitectuur als de overheid een keuze voorlegt, ook als zij dat niet beseft. De overheid kan nastreven keuzes zo neutraal mogelijk te formuleren. Wanneer de overheid zelf geen voorkeur heeft voor een specifieke uitkomst, zal zij deskundigen en belangenorganisaties moeten raadplegen over de keuze die gemiddeld genomen 'het beste' zal uitpakken. Een alternatief is om mensen te verplichten in elk geval ja/nee te kiezen, zonder <i>default</i> in te stellen. In de praktijk bouwen vaak ICT-ers <i>defaults</i> in systemen in die contact tussen overheid en burger regelen. Ook een derde kan gebruik maken van keuzearchitectuur, bijvoorbeeld bij de inrichting van zijn personeelsbeleid of kantine.</p>
Dwingendheid (mate van beperking gedragsvrijheid)	<p>Indirect dwingend, de overheid legt namelijk niets op: de burger kan zelf een keuze maken. Er is wel inperking van gedragsvrijheid voor wie zich niet bewust is van de neiging in te stemmen met de <i>default</i>.</p>
Hardheid (juridische binding)	<p>Dat is afhankelijk van de juridische gevolgen van de diverse keuzeopties en aan het gemak om een keuze te wijzigen.</p>
Handhaafbaarheid (toezicht, controle en bestraffing):	--
Reikwijdte (gerichtheid)	<p>Keuzearchitectuur geldt voor ieder die een keuze krijgt voorgelegd.</p>
Wetgevend kader	--
Samenhang met andere	<p>Keuzearchitectuur betreft de vormgeving van een specifieke vraag <u>binnen</u> een</p>

beleidsinstrumenten	ander instrument.
Evaluatie	
Wat is er bekend over de (kosten)effectiviteit?	De kosteneffectiviteit voor de overheid lijkt aanzienlijk: door het anders presenteren van een toch al voor te leggen keuze, stijgt het aantal gewenste keuzes.
Voordelen	<ul style="list-style-type: none"> • Werkt goed bij eenmalige keuzes, ook als die voor langere tijd gelden en of niet vaak gewijzigd (hoeven te) worden (bijvoorbeeld bij pensioenen, verzekeringen, donorregistratie). • Als eenmaal een keuze is gemaakt, geldt die als status quo. Bovendien zullen mensen na een eenmaal gemaakte keuze geneigd zijn die keuze te rechtvaardigen, en zich ernaar te gedragen. • De overheid stuurt haast altijd met keuzeformuleringen en kan zich daar maar beter bewust van zijn.
Nadelen	<ul style="list-style-type: none"> • Het doet af aan de keuzevrijheid omdat mensen sterker moeten zijn als ze willen afwijken van de standaard. • De standaardoptie zal voor een bepaalde (soms grote) groep niet de optimale keuze zijn. • Een opt-in systeem kan leiden tot onvoldoende overtuigde keuzes. (Ook) In opt-in donorsystemen blijken nabestaanden donatie vaak alsnog af te wijzen. • Keuzearchitectuur kan in het parlement onopgemerkt blijven tijdens de totstandkoming van beleid.
Slaagfactoren:	<ul style="list-style-type: none"> - Keuzearchitectuur werkt vermoedelijk het beste bij binaire keuzes of meervoudige keuzes met één duidelijke standaardvoorkeur. - Vanwege het sturende karakter van formuleringen is het gewenst dat ook het parlement hier expliciet mee instemt en van tevoren wordt geïnformeerd over de verwachte effecten van keuzeopties. Afgewogen moet worden of expliciete toestemming van mensen door het stellen van een default (ja, tenzij) verkregen moet willen worden.
Faalfactoren:	<ul style="list-style-type: none"> - Een groot aantal antwoordcategorieën zonder default. Dit werkt vermoedelijk inertie in de hand. - Per ongeluk een ongewenste situatie tot default maken. Wanneer actie nodig is voor het voorkomen van een ongewenste situatie (tekenen van een niet-uithuwelijkscontract), draagt de overheid uit dat de ongewenste situatie wel de norm is.
Valkuilen en tips:	Wees helder over de bedoeling van een keuzearchitecturale ingreep in een formulering. Transparantie bevordert de discussie in en mogelijk instemming van de Tweede Kamer en vergroot de legitimiteit van de ingreep.
Referenties	
Aanbevolen literatuur:	De term keuzearchitectuur is gemunt door C. Sunstein & R. Thaler. Zie <i>Nudge</i> . Zie verder de WRR-publicatie van W.L. Tiemeijer, C.A. Thomas en H.M. Prast (2009) De menselijke beslisser ; over de psychologie van keuze en gedrag, Amsterdam University Press.